

**TURIZM SOHASIDA AGROTURIZMNING TUTGAN
O‘RNI, AGROTURIZMNING RIVOJLANISHIDAGI
MUAMOLAR HAMDA O‘ZBEKISTONDA AGROTURIZMNING
RIVOJLANISHING ISTIQBOLLARI**

Shukorova Ra’no Kaxarovna ¹

¹ Samarqand turizm va madaniy meros texnikumi
o'qituvchisi rano7098@gmail.com

Norxolov Sherzod Rahmonovich ¹

¹ Samarqand turizm va madaniy meros texnikumi,
I-kurs talabasi. norxolov06@icloud.com

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 18.01.2025

Revised: 19.01.2025

Accepted: 20.01.2025

KALIT SO‘ZLAR:

*Agroturizm, ferma,
qishloq xo‘jaligi, urf-
odatlar, fermer, resurs,
investitsiya, xususiy
sektor.*

*Bugungi kunda turizm sohasi mamlakatlarning
budgetiga katta pul mablag‘lari hamda millionlab ish
o‘rinlari yaratadigan sohaga aynalmoqda. Biz
yashayotgan asrda zamonaviy turizmning bir nechta
turlari mavjud. Agroturizm ham shular
jumlasidandir. Ushbu maqolada agroturizmning
qisqacha tarixi, ahamiyati hamda ushbu turizm
turning rivojlanishiga to‘siq bo‘ladigan bir qator
omillar sanab o‘tilgan. Maqolaning oxirgi qismida
esa O‘zbekistonda agroturizmning rivojlanish
istiqbollari keltirilgan.*

KIRISH. So‘nggi o‘n yillikda agroturizm butun dunyo bo‘ylab ommalashib kelmoqda, chunki shaharlik sayyohlarning qishloq hayotini o‘rganishga qiziqishi ortib bormoqda, bu esa fermerlarning turli xil iqtisodiy faoliyat bilan bog‘liq bo‘lgan daromadlarini oshirishga juda katta zamin yaratib bermoqda. Agroturizm ham tushuncha, ham amaliyot sifatida XIX asrda Yevropaning Alp tog‘ fermalarida paydo bo‘lgan, chunki o‘sib borayotgan temir yo‘l tarmog‘i sayyohlarga shimolga o‘sib borayotgan sanoat shaharlaridan ularga sayohat qilish imkonini berdi. Shundan beri Avstriya mamlakati agroturizmini barqaror rivojlantirdi.⁸ Avstriya fermer xo‘jaligi ta‘tillari assotsiatsiyasining birinchi qismi 1971-yilda tashkil etilgan bo‘lib, 1991-yilga kelib to‘liq Avstriya fermer xo‘jaligi dam olish assotsiatsiyasi faoliyat ko‘rsata boshladi. 1985-yilga kelib Italiya qishloq xo‘jaligida tunash va boshqa hordiq chiqarishni rag‘batlantiruvchi qonun qabul qilib, fermer xo‘jaligi faoliyati barcha italiyalik fermerlar uchun daromadlarini diversifikatsiya qilishni ko‘rib chiqishning bir usuli sifatida agroturizm bo‘yicha milliy qonunchilik bazasini ishlab chiqdi. Keyinchalik 1990-

⁸ Embacher, H. Marketing for Agri-tourism in Austria: Strategy and Realisation in a Highly Developed Tourist Destination. *J. Sustain. Tour.* 1994, 2, 61–76.

yilda agroturizm sohasi Fransiya, Buyuk Britaniya, AQSH, Skandinaviya, Avstraliya, Yangi Zelandiya va Yaponiyaga tarqaldi.⁹ Bugungi kunda jahon agroturizm bozori hajmi 2023-yilda 65,6 milliard AQSh dollariga yetdi. 2032-yilga kelib 176,6 milliard AQSh dollari qiymatiga yetishi kutilmoqda.¹⁰

Agroturizm ferma yoki dalaga tashrif buyuruvchilarni olib keladigan qishloq xo'jaligiga asoslangan har qanday operatsiya yoki faoliyatni o'z ichiga oladi. Agroturizm faoliyati bir yoki bir nechta toifalarga bo'linadi: to'g'ridan-to'g'ri iste'molchiga sotish (masalan, fermer xo'jaliklari, u-pick), qishloq xo'jaligi ta'limi (masalan, maktab fermaga tashriflar), mehmondo'stlik (fermada tunash), dam olish (masalan, ov, ot minish) va o'yin-kulgi (masalan, hayridlar, yig'im-terim).¹¹ Aksariyat agroturistlar fermer xo'jaliklarini o'zlari uchun kashf qilish, meva terish yoki hayvonlarni boqish uchun vaqt o'tkazdilar; boshqalar makkajo'xori labirintida sayr qilishlari yoki fermada yashashlari, uy ishlarida, qishloq xo'jaligi yoki chorvachilik ishlarida yordam berishlari mumkin.¹²

Agroturizm qishloq joylaridagi turizmning alohida turi bo'lib, u yerda qishloq xo'jaligi faoliyati va tabiiy go'zalliklar asosida sayyohlik xizmatlari ko'rsatiladi. Bu turizm turi sayyohlarga qishloq hayoti, urf-odatlarini, qishloq xo'jaligi faoliyatlari bilan tanishish imkoniyatini beradi.

Agroturizm sayyohlar uchun qishloq hayoti, mahalliy urf-odatlar va ishlab chiqarish jarayonlari bilan tanishish uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etuvchi turizm sohasida muhim o'rin tutadi. Turizmning bu turi qishloq hududlarini rivojlantirish, fermerlar va mahalliy aholi uchun qo'shimcha daromad manbalarini yaratishga xizmat qilmoqda. Shuningdek, u tabiiy resurslardan oqilona foydalanishga e'tiborni qaratib, tabiiy va madaniy merosni saqlashga yordam beradi.

Agroturizmning asosiy vazifalariga quyidagilarni kiritish mumkin.

Iqtisodiy rivojlanish agroturizmning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Agroturizm fermer xo'jaliklari uchun ish o'rinlari va qo'shimcha daromadlar yaratadi va hunarmandchilik do'konlari, restoranlar va mehmonxonalar kabi mahalliy kichik biznesni qo'llab-quvvatlaydi. Qishloq xo'jaligi turizmi ko'plab kichik fermer xo'jaliklarining yashashi uchun zarur vositaga aylandi. Biznes operatsiyalarini diversifikatsiya qilish orqali fermer xo'jaliklari operatorlari yanada barqaror daromadni ta'minlashga qodir. Buning sababi shundaki, agroturizm faoliyati ekinlar mavsumda bo'lmasligi mumkin bo'lgan yilning fasllarida va butunlay alohida daromad oqimini ta'minlash orqali amalga oshirilishi

⁹ Sonnino, R. For a 'Piece of Bread'? Interpreting Sustainable Development through Agritourism in Southern Tuscany. *Sociol. Rural.* 2004, 44, 285–300.

¹⁰ Yoriyeva Farangiz Murodillayevna. Agroturizmning vujudga kelish va rivojlanish tarixi. "RAQAMLI IQTISODIYOT" ILMIY-ELEKTRON JURNALI | 8-SON. 1-bet.

¹¹ Chase, Lisa C.; Stewart, Mary; Schilling, Brian; Smith, Becky; Walk, Michelle (2018-04-02). "Agritourism: Toward a Conceptual Framework for Industry Analysis" (en). *Journal of Agriculture, Food Systems, and Community Development* 8 (1): 13–19.

¹² Biuso, Emily. "Down on the Farm With Your Sleeves Rolled Up".

=====
mumkin.¹³ Ba'zi tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, agroturizm operatsiyalari ko'pincha sayyohlarni ushbu hududga jalb qilish orqali ularning atrofidagi jamoalarga foyda keltiradi. Yo'l harakatining ko'payishi bilan iqtisodiy o'sish turli xil daromad manbalariga muhtoj bo'lgan qishloq joylari uchun foydali bo'lishi mumkin.¹⁴

Agroturizmning asosiy vazifalaridan yana biri madaniy an'analarni saqlashdir. Madaniy an'analarni saqlash - sayyohlar hududning noyob hunarmandchiligi, oshpazlik xususiyatlari va an'analari bilan tanishish imkoniyatiga ega bo'lib, bu mahalliy madaniyatni saqlashga yordam beradi.

Ekologik xabardorlik ham agroturizmning yana bir vazifasi hisoblanadi. Agroturizm barqaror dehqonchilik amaliyotlari, organik mahsulotlar va ekologik toza amaliyotlarni targ'ib qiladi.

Agroturizmning tarbiyaviy ahamiyati shundan iboratki, turistlar oziq-ovqat ishlab chiqarish jarayonlari, vinochilik, chorvachilik va qishloq xo'jaligining boshqa jabhalari bilan tanishishlari mumkin, bu esa ularning ekologik va madaniy tarbiyasiga hissa qo'shadi.

Shuni ham alohida ta'kidlash zarurki, agroturizmni rivojlanishida quyidagi to'siqlar ham mavjud.

Infratuzilma yetishmasligi. Ko'plab qishloq joylarida transport, suv ta'minoti, elektr energiyasi va internet kabi zarur infratuzilma yetarli darajada rivojlanmagan. Bu esa turistlar uchun noqulayliklar yaratadi.

Ta'lim va malaka yetishmasligi. Qishloq aholisi agro turizmni tashkil qilish, mehmonlarni kutib olish va ularga xizmat ko'rsatish bo'yicha kerakli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lmasligi mumkin.

Marketing va reklama. Agro turizmni rivojlantirish uchun samarali marketing va reklama strategiyalari yetishmaydi. Bu, o'z navbatida, qishloq joylarining turistlar orasida yetarli darajada tanilmasligiga olib keladi.

Moliyaviy resurslar va investitsiyalar yetishmasligi. Agro turizmni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan infratuzilma va xizmatlar uchun yetarli miqdorda moliyaviy resurslar va investitsiyalar jalb qilinishi kerak, bu esa qiyin bo'lishi mumkin.

Ekologik muammolar. Agro turizmda tabiatni muhofaza qilish, barqarorlikni ta'minlash va ekologik izlarni kamaytirish muhim ahamiyatga ega. Biroq, ba'zi hududlarda bu masalalar yetarlicha e'tibor qaratilmaydi.

Qishloq aholisi va turizm integratsiyasi. Agroturizmni rivojlantirishda qishloq aholisi va turizm sohasidagi mutaxassislar o'rtasida yaxshi hamkorlikni ta'minlash muhim. Bu ham joriy me'yorlar va qonunlarga mos kelmaslik tufayli qiyin bo'lishi mumkin.

¹³ Khanal, Aditya; Mishra, Ashok (2014). "Agritourism and off-farm work: survival strategies for small farms". *Agricultural Economics* 45 (S1): 65–76.

¹⁴ Barbieri, Carla; Sotomayor, Sandra; Aguilar, Francisco (2017). "Perceived Benefits of Agricultural Lands Offering Agritourism". *Tourism Planning and Development* 16 (1): 43–60.

Ushbu muammolarni hal qilish agro turizmni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega bo'ladi. Ushbu muammolarni hal etish uchun hukumat va xususiy sektor tomonidan hamkorlikda chora-tadbirlar amalga oshirilishi zarur.

Shuningdek, agroturizmning rivojlanishi uchun O'zbekistonda katta potensial mavjud. O'zbekistonda agroturizmga e'tibor 2013 yildan boshlab kuchaytirila boshladi. Dastlab, ekologik, tibbiy-sog'lomlashtirish, sport turizmi, shuningdek yakka tartibdagi qishloq mehmonxona uylari negizida agroturizmni o'z ichiga olgan zamonaviy turistik xizmatlar turlari, keyinchalik viloyatlarda "uzumchilik", "anor yetishtirish", "olma yetishtirish", "asalarichilik" va boshqa shu kabi qishloq va o'rmon xo'jaligi bilan bog'liq yo'nalishlarda agroturizm turli tadbirkorlik yo'nalishlarida rivojlantirila boshladi. Ushbu sohani rivojlantirishga markazlashtirilgan va markazlashtirilmagan investitsiyalari joriy qilinmoqda. 2022-yilning o'zida turizm xizmatlar sohasini rivojlantirishga 29, 4 mlrd so'm mablag' ajratildi. Shundan 4,4 % agroturizm sohasiga to'g'ri keladi.¹⁵

O'zbekistonda agroturizm quyidagi omillar tufayli rivojlanmoqda.

Tabiat va tarixiy meros. O'zbekistonning tabiiy manzaralari, qadimiy shaharlari va qishloq hududlari agro turizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Misol uchun, Farg'ona vodiysi, Samarqand va Buxoro kabi hududlarda agro turizmni rivojlantirish uchun qulay imkoniyatlar mavjud.

Qishloq xo'jaligi va an'anaviy faoliyatlar. O'zbekistonda qishloq xo'jaligi, xususan, paxta va uzumchilik, sabzavotlar va mevalarni yetishtirish kabi faoliyatlar an'anaviy ravishda rivojlangan. Agroturizm turistlarga bu jarayonlarni o'rganish va ularga ishtirok etish imkoniyatini beradi.

Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash. O'zbekiston hukumati agroturizmni rivojlantirishga katta e'tibor bermoqda. Bu sohada ilg'or loyihalar, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik va turizm infratuzilmasini yaxshilash ishlari olib borilmoqda.

Turizm salohiyati. O'zbekistonning turizm sohasidagi umumiy salohiyati agro turizmning rivojlanishiga yordam beradi. Shuningdek, qishloq hududlaridagi madaniyat va urf-odatlarini taqdim etish orqali turistlar uchun yanada jozibador qilish mumkin.

Mehnat va iqtisodiy imkoniyatlar. Agro turizm qishloq aholisi uchun yangi ish o'rinlarini yaratishga yordam beradi, shuningdek, mahalliy iqtisodiyotga qo'shimcha daromad manbalari keltiradi.

Xulosa qilib aytganda, agroturizm zamonaviy turizm industriyasining muhim qismi bo'lib, qishloq joylarining rivojlanishiga va umuman barqaror turizmga hissa qo'shadi. Mamlakatimizda ham ushbu turizmni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar mavjudligi, ushbu turizm turning yurtimizda keng rivojlanishini ta'minlaydi.

¹⁵ B. Nosirov, G. Baratova, and A. Raimbayev, "Ways to Develop Agro tourism in Uzbekistan," *Eur. J. Bus. Startups Open Soc.*, vol. 2, no. 3, pp. 20–24, 2022.

Foydanilgan adabiyotlar:

1. Barbieri, Carla; Sotomayor, Sandra; Aguilar, Francisco (2017). "Perceived Benefits of Agricultural Lands Offering Agritourism". *Tourism Planning and Development* 16 (1): 43–60.
2. Biuso, Emily. "Down on the Farm With Your Sleeves Rolled Up".
3. B. Nosirov, G. Baratova, and A. Raimbayev, "Ways to Develop Agro tourism in Uzbekistan," *Eur. J. Bus. Startups Open Soc.*, vol. 2, no. 3, pp. 20–24, 2022.
4. Chase, Lisa C.; Stewart, Mary; Schilling, Brian; Smith, Becky; Walk, Michelle (2018-04-02). "Agritourism: Toward a Conceptual Framework for Industry Analysis" (en). *Journal of Agriculture, Food Systems, and Community Development* 8 (1): 13–19.
5. Embacher, H. Marketing for Agri-tourism in Austria: Strategy and Realisation in a Highly Developed Tourist Destination. *J. Sustain. Tour.* 1994, 2, 61–76.
6. Khanal, Aditya; Mishra, Ashok (2014). "Agritourism and off-farm work: survival strategies for small farms". *Agricultural Economics* 45 (S1): 65–76.
7. Sonnino, R. For a 'Piece of Bread'? Interpreting Sustainable Development through Agritourism in Southern Tuscany. *Sociol. Rural.* 2004, 44, 285–300.
8. Yoriyeva Farangiz Murodillayevna. Agroturizmning vujudga kelish va rivojlanish tarixi. "RAQAMLI IQTISODIYOT" ILMIY-ELEKTRON JURNALI | 8-SON. 1-bet.